

در سال ۲۰۲۲، در حالی که اقتصاد جهان همچنان با آسیب‌های ناشی از همه‌گیری کووید-۱۹ دست به گریبان بود، جنگ روسیه و اوکراین با افزایش قیمت مواد غذایی و انرژی و تشدید تورم جهانی، منجر به بحرانی‌تر شدن شرایط اقتصادی جهان گردید. در شرایط تورمی حاکم بر اقتصاد جهان، آمریکا، چین و کشورهای منطقه یورو رکودی بی‌سابقه را تجربه کردند. فعالیت‌های اقتصادی به ویژه در اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه در سطحی پایین‌تر از دوران قبل از همه‌گیری کرونا قرار گرفت و رشد اقتصاد جهانی در این سال نزولی شد. در سال مورد گزارش، علاوه بر پیامدهای بیماری کرونا، جنگ روسیه و اوکراین، بحران هزینه‌های زندگی ناشی از فشارهای تورمی گسترده و پایدار و نیز کاهش رشد اقتصادی چین از دلایل اصلی کاهش رشد اقتصاد جهانی بود.

در این سال، از دیگر عوامل موثر بر کاهش رشد اقتصاد جهانی می‌توان به مواردی همچون به کارگیری سیاست‌های انقباضی پولی و مالی، حذف حمایت‌های مالی دولت‌ها و تغییرات زیست‌محیطی و اقلیمی اشاره نمود. در نتیجه تحولات مذکور، رشد اقتصادی جهان با ۳ واحد درصد کاهش از ۶/۵ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۳/۵ درصد در سال ۲۰۲۲ رسید.

بیشترین کاهش رشد اقتصادی در میان اقتصادهای بزرگ، مربوط به ایالات متحده آمریکا بود که با ۳/۹ واحد درصد کاهش از ۵/۸ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۱/۹ درصد در سال ۲۰۲۲ رسید. در این سال، رشد اقتصادی کشورهای منطقه یورو با شدت کمتری کاهش یافت. رشد اقتصادی چین در سال ۲۰۲۲ به دلیل آثار بیماری کرونا و قرنطینه‌های مکرر تحت

سیاست «کووید-صفر» و نیز بحران بخش مسکن، با ۵/۴ واحد درصد کاهش از ۸/۴ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۳/۰ درصد در سال ۲۰۲۲ رسید.

در همین ارتباط و در راستای کمک به بهبود رشد اقتصاد جهانی، بانک جهانی مبلغ ۱۱۵ میلیارد دلار کمک مالی برای حمایت از کشورها در برابر آثار همه‌گیری بیماری کرونا و دیگر مسایل بهداشتی، مبلغ ۳۱/۷ میلیارد دلار بابت بهبود شرایط زیست‌محیطی و اقلیمی و مبلغ ۱۳ میلیارد دلار کمک مالی اضطراری به اوکراین اختصاص داد.^(۱)

کشور روسیه بزرگترین صادرکننده گاز طبیعی و دومین صادرکننده نفت در جهان می‌باشد که کشورهای اروپایی وابستگی شدیدی به تامین انرژی از این کشور دارند؛ بنابراین، تحریم‌ها و ممنوعیت‌های اعمال شده علیه این کشور توسط کشورهای غربی، سبب بحران شدید انرژی در اروپا گردید. در همین ارتباط شایان ذکر است، در سال ۲۰۲۲ به دلیل کاهش ۲۰ درصدی صادرات گاز روسیه نسبت به سال قبل از آن، قیمت گاز در اروپا بیش از ۴ برابر افزایش یافت. از سوی دیگر، با توجه به اینکه کشورهای روسیه و اوکراین در مجموع حدود ۳۰ درصد از گندم و جو، ۲۰ درصد ذرت و بیش از ۵۰ درصد از روغن آفتابگردان جهان را تامین می‌کنند^(۲)، شروع جنگ افزایش شدید قیمت مواد غذایی در جهان به‌رغم معامله غلات^(۳) در دریای سیاه در ۲۲ ژوئیه ۲۰۲۲ را به دنبال

۱- The ۲۰۲۲ IMF-World Bank Group Annual Meetings: Unity in a time of crises, World Bank, October ۲۰۲۲

۲- UNCTAD (۲۰۲۲), The Impact on Trade and Development of the war in Ukraine

۳- معامله غلات برای تسهیل صادرات محصولات کشاورزی از روسیه و اوکراین که به طور مشترک بیش از یک سوم صادرات جهانی غلات را به خود اختصاص می‌دهند، شکل گرفته بود.

داشت. مجموع عوامل مذکور، منجر به بروز فشارهای تورمی و فزاینده در جهان گردید که در کنار افزایش ارزش دلار در برابر بسیاری از ارزهای دیگر - به دلیل سیاست‌های پولی انقباضی در آمریکا که سبب بروز مشکلات جدی همانند تشدید شرایط تنگنای مالی و افزایش قیمت تمام شده کالاهای وارداتی برای بسیاری از اقتصادهای نوظهور گردید- سبب شد نرخ تورم جهانی در سال ۲۰۲۲ به ۸/۷ درصد بالغ گردد.

در سال مورد گزارش متأثر از شرایط جنگی به وجود آمده، بازار جهانی انرژی با شوک شدیدی مواجه گردید؛ در ابتدا، بحران تنها مربوط به گاز بود، اما پس از مدتی به بازار جهانی نفت نیز کشیده شد. قیمت نفت بلافاصله پس از شروع عملیات مذکور به ۱۳۳ دلار در هر بشکه افزایش یافت، لیکن این افزایش قیمت تداوم نیافت. به دلیل پابندی شدید دولت چین به سیاست «کووید-صفر»، رشد اقتصادی و در نتیجه تقاضای نفت این کشور کاهش یافت که به سهم خود بر تقاضای جهانی نفت اثر داشت؛ به طوری که، شاخص بین‌المللی نفت خام برنت در آخرین روز ماه دسامبر ۲۰۲۲ به ۸۵ دلار در هر بشکه کاهش یافت. متوسط قیمت نقدی^(۱) نفت خام برنت در سال ۲۰۲۲ به ۱۰۰ دلار در هر بشکه رسید که بالاترین قیمت از سال ۲۰۱۳ بوده است. قیمت نقدی نفت وست تگزاس اینترمیدیت^(۲) که یک قیمت معیار برای نفت خام ایالات متحده آمریکاست، از الگوی مشابهی پیروی کرد و در پایان دسامبر ۲۰۲۲ به ۸۰ دلار در هر بشکه رسید که نسبت به قیمت ابتدای ماه ژانویه ۲۰۲۲ (۷۶ دلار در هر بشکه) به میزان ۴ دلار در هر بشکه بالاتر بود. در سال ۲۰۲۲، متوسط قیمت نقدی نفت وست تگزاس اینترمیدیت ۹۵ دلار در هر بشکه بود.

در پی کند شدن رشد اقتصاد جهانی، کاهش تدریجی اختلالات عرضه ناشی از تحریم واردات نفت روسیه و هوای نسبتاً گرم زمستان در قاره اروپا از ماه ژوئن تا پایان سال ۲۰۲۲ قیمت

نفت خام و به دنبال آن قیمت بنزین و گاز کاهش یافت. همچنین در نیمه سال ۲۰۲۲، برنامه‌های آزادسازی ذخایر استراتژیک نفت آمریکا و ذخایر بین‌المللی منجر به افزایش عرضه نفت خام و کاهش تدریجی اختلالات عرضه شد.^(۳)

۱-۱- اقتصادهای پیشرفته

در ماه فوریه ۲۰۲۲، قبل از عملیات نظامی روسیه در اوکراین، دولت آلمان خط لوله نورد استریم ۲ بین روسیه و آلمان را مسدود کرد. تعلیق صدور گواهینامه نورد استریم ۲ که به دلایل سیاسی (به رسمیت شناختن جمهوری‌های خودخوانده دونتسک و لوهانسک توسط روسیه و استقرار نیروهای روس در این مناطق) رخ داد، در مقطعی موجب افزایش قابل توجه بهای گاز طبیعی و به دنبال آن افزایش بهای برق در اروپا شد. پس از آن، در پی «عملیات نظامی ویژه» روسیه در خاک اوکراین، اتحادیه اروپا علاوه بر تحریم‌های مالی و فناوری در حوزه اکتشاف نفت و گاز، با هدف فشار بر روسیه برای پایان دادن به عملیات نظامی، در اوت ۲۰۲۲ تحریم‌هایی را بر واردات زغال‌سنگ روسیه اعمال کرد. همچنین، از اواخر سال ۲۰۲۲ ممنوعیت واردات نفت از طریق دریا و بیمه دریایی را اجرایی کرد. کاهش صادرات روسیه به ویژه صادرات گاز (کاهش جریان گاز در خط لوله انتقال از روسیه به اروپا در سال ۲۰۲۲ به کمتر از ۲۰ درصد سطح سال قبل از آن) بر تجارت سوخت فسیلی در جهان تأثیر گذاشت. این امر منجر به افزایش شدید بهای گاز طبیعی شد که با پیامدهای اقتصادی شدیدی در اروپا همانند قیمت‌های بالاتر انرژی، کاهش رشد تولید ناشی از اختلالات مداوم زنجیره عرضه جهانی و افزایش هزینه‌های نهاده همراه شد.

افزایش قیمت‌های انرژی و مواد غذایی به علاوه تهدیدات آب و هوایی، شامل گرمای شدید و خشکسالی که خود با آثار

۴- Independent Statistics and Analysis, U.S. Energy Information Administration, eia, January ۲۰۲۳

۱- Spot

۲- West Texas Intermediate (WTI)

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

انگلستان، کانادا و ژاپن نیز به ترتیب از ۸/۷، ۵/۳ و ۲/۶ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۴/۳، ۳/۸ و ۱/۰ درصد در سال ۲۰۲۲ کاهش یافت. در ۲۳ سپتامبر ۲۰۲۲، دولت انگلستان با هدف کمک به رشد اقتصادی بسته حمایت مالی به ارزش ۱۶۱ میلیارد پوند برای یک دوره زمانی پنج‌ساله را تصویب نمود؛ علاوه بر آن، بسته دیگری به ارزش ۶۰ میلیارد پوند برای حمایت از صورتحساب‌های انرژی ۲۰۲۲-۲۳ تصویب کرد که بزرگترین کاهش مالیاتی در تاریخ این کشور از سال ۱۹۷۲ بوده است.

بانک‌های مرکزی برای مقابله با تورم به سرعت نرخ‌های بهره اسمی را افزایش دادند. در همین ارتباط، فدرال رزرو آمریکا نرخ سیاستی را از ۰/۲۵ درصد در ماه مارس ۲۰۲۲ به ۴/۵ درصد در ماه دسامبر ۲۰۲۲ افزایش داد، به طوری که در سال مزبور، نرخ سیاستی به میزان ۴/۲۵ واحد درصد افزایش یافت. بانک مرکزی انگلستان به‌رغم رشد اقتصادی اندک این کشور، از ابتدای سال مورد بررسی، نرخ بهره را ۲ واحد درصد افزایش داد، به نحوی که در دسامبر ۲۰۲۲ نرخ بهره به ۳/۵ درصد رسید. بانک مرکزی اروپا نیز هر یک از نرخ‌های بهره کلیدی خود را ۲/۵ واحد درصد افزایش داد، به طوری که در پایان سال ۲۰۲۲ نرخ سپرده‌گذاری ویژه (نزد بانک مرکزی)^(۱) به ۲ درصد، نرخ بهره تامین مالی مجدد^(۲) به ۲/۵ درصد و نرخ تسهیلات وام‌دهی نهایی^(۳) به ۲/۷۵ درصد بالغ گشت؛^(۴) اما از آنجا که نرخ رشد تورم بیشتر از نرخ رشد بهره‌های اسمی بود، عملاً نرخ‌های بهره واقعی پایین‌تر از سطح قبل از شیوع ویروس کرونا باقی ماند. در

منفی بر محصولات کشاورزی همراه بود، منجر به رشد تورم جهانی از ۴/۷ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۸/۷ درصد در سال ۲۰۲۲ گردید. در سال ۲۰۲۲، تورم در اقتصادهای پیشرفته به بالاترین نرخ خود از سال ۱۹۸۲ رسید، در این سال، نرخ تورم در ایالات متحده آمریکا به یکی از بالاترین سطوح خود طی ۴۰ سال گذشته رسید و از ۴/۷ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۸/۰ درصد در سال ۲۰۲۲ بالغ گردید. نرخ تورم کشورهای منطقه یورو نیز با ۵/۸ واحد درصد افزایش از ۲/۶ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۸/۴ درصد در سال ۲۰۲۲ رسید. بالاترین نرخ تورم در این منطقه مربوط به کشورهای آلمان و ایتالیا هر یک به میزان ۸/۷ درصد بود.

در سال ۲۰۲۲، در بین اقتصادهای پیشرفته، بالاترین نرخ تورم مربوط به کشور انگلستان به میزان ۹/۱ درصد بود. از آن جا که بیش از یک چهارم مواد غذایی این کشور از اتحادیه اروپا وارد می‌شود، برگزیت (خروج رسمی انگلستان از اتحادیه اروپا در ماه دسامبر ۲۰۲۰) و به دنبال آن افزایش تعرفه واردات به همراه افزایش جهانی قیمت انرژی و مواد غذایی و کاهش ارزش پوند در مقابل دلار آمریکا از دلایل عمده تورم این کشور بودند.

در سال مورد بررسی، نرخ رشد اقتصادی در اقتصادهای پیشرفته به ۲/۶ درصد رسید که در مقایسه با نرخ رشد اقتصادی سال قبل از آن (۵/۷ درصد) به میزان ۳/۱ واحد درصد کاهش داشت. در این میان، اقتصاد ایالات متحده آمریکا ۱/۹ درصد رشد را تجربه کرد که نسبت به سال قبل از آن معادل ۳/۹ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. نرخ رشد اقتصادی منطقه یورو با ۲/۵ واحد درصد تغییر از ۵/۹ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۳/۴ درصد در سال ۲۰۲۲ محدود گردید؛ در این سال، بیشترین رشد اقتصادی در کشورهای منطقه یورو مربوط به کشور اسپانیا و معادل ۵/۸ درصد بود. در نقطه مقابل، بیشترین کاهش رشد اقتصادی مربوط به کشور ایتالیا بود؛ به طوری که رشد اقتصادی این کشور با ۴/۳ واحد درصد کاهش از ۸/۳ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۴/۰ درصد در سال ۲۰۲۲ رسید. رشد اقتصادی سایر اقتصادهای پیشرفته، مانند

۱- Deposit Facility Rate

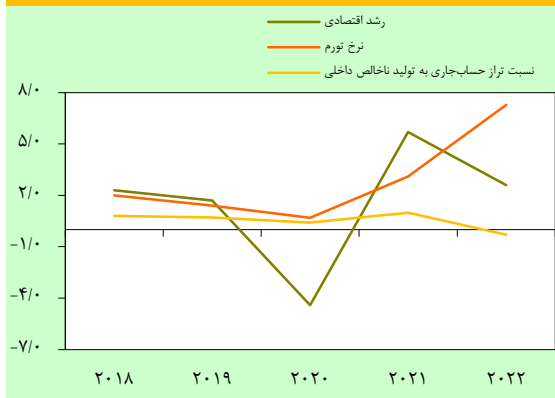
۲- نرخ بهره تامین مالی مجدد (main refinancing operation rate) نرخ بهره‌ای است که بانک‌ها هنگام وام‌گیری از بانک مرکزی اروپا به مدت یک هفته پرداخت می‌کنند. آنها برای وام‌گیری باید وثیقه ارائه کنند تا تضمین کنند که سیستم یورو مبلغ وام داده شده را دریافت خواهد کرد، حتی اگر بانک پول وام گرفته شده را بازپرداخت نکند.

۳- نرخ تسهیلات وام‌دهی نهایی (marginal lending facility rate) نرخ بهره‌ای است که بانک‌ها هنگام استقراض یک‌شبه از بانک مرکزی اروپا می‌پردازند. برای گرفتن این وام بانک‌ها باید وثیقه پرداخت کنند، حتی اگر بانک پول وام گرفته شده را بازپرداخت نکند.

۴- Annual Report ۲۰۲۲, Bank of Finland

فصل ۱ خلاصه‌ای از وضع اقتصادی جهان

نمودار ۱-۱- برخی شاخص‌های عمده اقتصادهای پیشرفته (درصد)

این سال، بانک مرکزی کانادا نرخ بهره را که طی دو سال قبل از آن ثابت باقی مانده بود، افزایش داد؛ به گونه‌ای که نرخ مزبور طی ماه‌های سپتامبر و اکتبر به ترتیب با ۰/۷۵ و ۰/۵ واحد درصد افزایش به ۳/۲۵ و ۳/۷۵ درصد رسید. به دلیل آن که، افزایش نرخ‌های بهره منجر به کاهش مخارج مصرفی به ویژه مخارج سرمایه‌گذاری در بخش مسکن گردید، این اقدام سیاستی بانک‌های مرکزی موجب رکود در بازارهای مسکن (به ویژه در ایالات متحده آمریکا)، بازارهای کار و در نهایت نوسان بازارهای مالی جهانی شد.

جدول ۱-۱- برخی شاخص‌های عمده اقتصادهای پیشرفته

(درصد)

	تراز حساب جاری به تولید ناخالص داخلی		نرخ تورم		رشد اقتصادی	
	۲۰۲۲	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۱
جهان	۰/۵	۰/۹	۸/۷	۴/۷	۳/۵	۶/۵
اقتصادهای پیشرفته	-۰/۳	۱/۰	۷/۳	۳/۱	۲/۶	۵/۷
ایالات متحده آمریکا	-۳/۸	-۳/۵	۸/۰	۴/۷	۱/۹	۵/۸
منطقه اروپا	-۰/۵	۲/۸	۸/۴	۲/۶	۳/۴	۵/۹
آلمان	۴/۴	۷/۷	۸/۷	۳/۲	۱/۸	۳/۲
فرانسه	-۲/۰	۰/۴	۵/۹	۲/۱	۲/۶	۶/۳
ایتالیا	-۱/۵	۲/۴	۸/۷	۱/۹	۴/۰	۸/۳
اسپانیا	۰/۶	۰/۸	۸/۳	۳/۰	۵/۸	۶/۴
ژاپن	۲/۰	۳/۹	۲/۵	-۰/۲	۱/۰	۲/۶
انگلستان	-۳/۱	-۰/۵	۹/۱	۲/۶	۴/۳	۸/۷
کانادا	-۰/۴	۰/۰	۶/۸	۳/۴	۳/۸	۵/۳

ماخذ: صندوق بین‌المللی پول، «گزارش چشم‌انداز اقتصاد جهان»، آوریل ۲۰۲۴، نسخه ویرایش شده ژوئیه ۲۰۲۴

۱-۲- اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه

اولیه همه‌گیری کرونا، پایین‌ترین نرخ رشد از سال ۱۹۷۶ در تاریخ این کشور بوده است. کاهش قابل ملاحظه رشد اقتصاد چین که منجر به افت تقاضای داخلی این کشور شد، موجب اختلال در زنجیره عرضه جهانی، فشار عرضه و نیز تورم جهانی گردید.

در سال ۲۰۲۲، رشد اقتصادی هند در پی افزایش قیمت انرژی و مواد غذایی و به تبع آن کاهش قدرت خرید خانوارها و سیاست پولی انقباضی برای مقابله با تورم با ۲/۷ واحد درصد کاهش از ۹/۷ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۷/۰ درصد رسید. در این سال، تورم هند از ۵/۵ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۶/۷ درصد

رشد اقتصادی در اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه با ۲/۹ واحد درصد تغییر از ۷/۰ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۴/۱ درصد در سال ۲۰۲۲ کاهش یافت. همچنین، به دلیل کندی فعالیت‌های اقتصادی در چین و افزایش جهانی قیمت مواد غذایی، تورم در این اقتصادها از ۵/۹ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۹/۸ درصد در سال ۲۰۲۲ افزایش یافت. رشد اقتصادی چین به دلیل پیامدهای بیماری کرونا و قرنطینه‌های مکرر به دنبال شیوع سویه‌های جدید این بیماری و بحران بازار مسکن با ۵/۴ واحد درصد کاهش از ۸/۴ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۳/۰ درصد در سال ۲۰۲۲ رسید. این رقم، پس از رشد ۲/۲ درصدی در سال ۲۰۲۰ میلادی ناشی از بحران

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

کاهش به ۵/۵ درصد در سال ۲۰۲۲ رسید. شایان ذکر است، تورم در اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه اروپایی از ۹/۶ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۲۷/۸ درصد در سال ۲۰۲۲ بالغ گشت.

در سال ۲۰۲۲، رشد اقتصادی خاورمیانه و آسیای مرکزی به ۵/۳ درصد افزایش یافت که این مساله عمدتاً به دلیل چشم‌انداز مطلوب برای صادرکنندگان نفت این منطقه و تاثیر اندک عملیات نظامی روسیه در اوکراین بر آسیای مرکزی و قفقاز بود. تورم این منطقه در سال ۲۰۲۲ به ۱۳/۹ درصد رسید. ظهور سویه‌های ویروس کرونا در سایر نقاط جهان تهدیدی برای رشد اقتصادی بود. کشورهای صحرای آفریقا به دلیل واکسیناسیون محدود، مستعد ابتلا به بیماری و نرخ مرگ و میر بالا بودند. رشد اقتصادی این منطقه در سال ۲۰۲۲ با ۰/۷ واحد درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۲۱ به ۴/۰ درصد رسید که از جمله دلایل آن می‌توان به کاهش رشد اقتصادی شرکای تجاری منطقه‌ای، شرایط پولی و مالی سخت‌تر و بی‌ثباتی در قیمت کالاها و تغییر منفی در رابطه مبادله کالایی^(۱) اشاره نمود. شایان ذکر است، تورم در کشورهای صحرای آفریقا از ۱۱/۰ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۱۴/۵ درصد در سال ۲۰۲۲ افزایش یافت.

افزایش یافت که در بین کشورهای در حال توسعه آسیایی بالاترین رقم بود. این کشور به دلیل جمعیت زیاد و وابستگی شدید به کالاهای وارداتی از افزایش قیمت‌ها به شدت آسیب دید، به طوری که مجموع این عوامل موجب شد تا کسری تراز حساب جاری به تولید ناخالص داخلی این کشور افزایش یابد.

در سال ۲۰۲۲، رشد اقتصادی اتحادیه کشورهای جنوب شرق آسیا (آسه‌آن) شتاب خود را حفظ کرد و با ۱/۵ واحد درصد افزایش به ۵/۵ درصد رسید، دلیل رشد اقتصادی چشمگیر در این منطقه، تقاضای داخلی پایدار و افزایش فعالیت‌های تجاری بود.

در سال ۲۰۲۲، کاهش رشد اقتصادی در اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه اروپایی شدید بود. رشد اقتصادی این کشورها با ۶/۳ واحد درصد کاهش به ۱/۲ درصد در این سال رسید، این مساله به دلیل کاهش شدید رشد اقتصادی روسیه، اوکراین و ترکیه بود. عملیات نظامی روسیه در اوکراین و تحریم‌های بین‌المللی علیه روسیه منجر به رشد منفی اقتصاد این کشور شد، به طوری که رشد اقتصادی از ۶/۰ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۱/۲- درصد در سال ۲۰۲۲ کاهش یافت. همچنین، رشد اقتصادی ترکیه با ۵/۹ واحد درصد

جدول ۱-۲- برخی شاخص‌های عمده اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه

(درصد)

تراز حساب جاری به تولید ناخالص داخلی	نرخ تورم		رشد اقتصادی		
	۲۰۲۲	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۱	
	۰/۵	۰/۹	۸/۷	۴/۷	۶/۵
جهان	۱/۵	۰/۹	۹/۸	۵/۹	۴/۱
اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه	۱/۲	۱/۲	۳/۹	۲/۳	۴/۴
کشورهای در حال توسعه آسیایی	۲/۳	۲/۰	۲/۰	۰/۹	۳/۰
چین	-۲/۰	-۱/۲	۶/۷	۵/۵	۷/۰
هند	۲/۷	-۰/۳	۴/۸	۱/۹	۵/۵
آسه‌آن (ASEAN) (۱)	۲/۷	۱/۵	۲۷/۸	۹/۶	۱/۲
اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه اروپایی	۱۰/۵	۶/۶	۱۳/۷	۶/۷	-۱/۲
روسیه	-۵/۴	-۰/۹	۷۲/۳	۱۹/۶	۵/۵
ترکیه	۸/۴	۳/۴	۱۳/۹	۱۲/۷	۵/۳
خاورمیانه و آسیای مرکزی	-۲/۴	-۱/۹	۱۴/۰	۹/۸	۴/۲
آمریکای لاتین و حوزه کارائیب	-۲/۵	-۲/۸	۹/۳	۸/۳	۳/۰
برزیل	-۱/۲	-۰/۳	۷/۹	۵/۷	۳/۷
مکزیک	-۲/۰	-۱/۰	۱۴/۵	۱۱/۰	۴/۰
صحرای آفریقا					۴/۷

ماخذ: صندوق بین‌المللی پول، گزارش «چشم‌انداز اقتصاد جهان»، آوریل ۲۰۲۴، نسخه ویرایش شده ژوئیه ۲۰۲۴

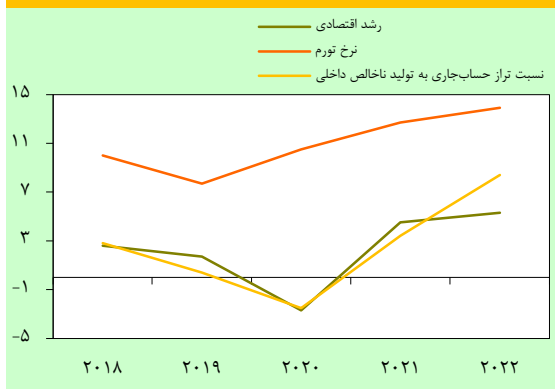
۱- شامل کشورهای اندونزی، مالزی، فیلیپین، سنگاپور و تایلند می‌باشد. آمار آسه‌آن (ASEAN) از گزارش «چشم‌انداز اقتصاد جهان» اکتبر ۲۰۲۳ و نسخه ویرایش شده ژوئیه ۲۰۲۳ گرفته شده است.

۱- The commodity terms of trade

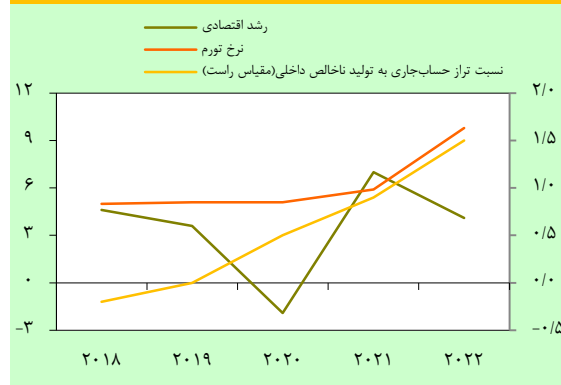
فصل ۱ خلاصه‌ای از وضع اقتصادی جهان

به طور کلی، افزایش چشمگیر تراز حساب جاری کشورهای صادرکننده نفت و کاهش آن برای کشورهای واردکننده نفت به دلیل آثار منفی عملیات نظامی روسیه در اوکراین و افزایش قیمت‌های انرژی و کالا بود. بدین ترتیب، تراز حساب جاری کشورهای صادرکننده نفت در حوزه خاورمیانه و آسیای مرکزی با بهبود قابل توجهی همراه گردید؛ به طوری که نسبت تراز حساب جاری به تولید ناخالص داخلی این کشورها از ۴/۲ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۱۳/۸ درصد در سال ۲۰۲۲ افزایش یافت.

نمودار ۱-۳- برخی شاخص‌های عمده اقتصادی حوزه خاورمیانه و آسیای مرکزی (درصد)

نمودار ۱-۲- برخی شاخص‌های عمده اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه (درصد)

۱-۳- حوزه مناپ

در سال ۲۰۲۲، رشد اقتصادی در کشورهای حوزه خاورمیانه و شمال آفریقا، افغانستان و پاکستان (حوزه مناپ) در مقایسه با سال ۲۰۲۱ با ۱/۴ واحد درصد افزایش به ۵/۷ درصد رسید. بهبود در اقتصاد این منطقه عمدتاً به دلیل افزایش قیمت انرژی و میزان صادرات کشورهای صادرکننده نفت بود، به طوری که تراز حساب جاری به تولید ناخالص داخلی منطقه مناپ با ۶/۳ واحد درصد افزایش به ۸/۹ درصد در سال ۲۰۲۲ رسید.

جدول ۱-۳- برخی شاخص‌های عمده اقتصادهای حوزه خاورمیانه، شمال آفریقا، افغانستان و پاکستان (درصد)

تراز حساب جاری		نرخ تورم		رشد اقتصادی		
۲۰۲۲	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۱	
۰/۵	۰/۹	۸/۷	۴/۷	۳/۵	۶/۵	جهان
۸/۹	۲/۶	۱۴/۱	۱۳/۴	۵/۷	۴/۳	خاورمیانه، شمال آفریقا، افغانستان و پاکستان (حوزه مناپ) (۱)
۱۳/۸	۴/۲	۱۳/۳	۱۱/۳	۵/۷	۴/۵	کشورهای صادرکننده نفت (۲)
-۵/۱	-۳/۹	۱۵/۱	۱۵/۵	۵/۳	۴/۶	کشورهای واردکننده نفت (۳)

ماخذ: صندوق بین‌المللی پول، گزارش «چشم‌انداز اقتصاد منطقه‌ای (خاورمیانه و آسیای مرکزی)»، اکتبر ۲۰۲۳ (برای ارقام ۲۰۲۲ و اکتبر ۲۰۲۲ (برای ارقام ۲۰۲۱))

- ۱- حوزه مناپ به دلیل وضعیت سیاسی نامشخص و ناآرام سوریه و افغانستان، شامل این دو کشور نمی‌باشد.
- ۲- کشورهای صادرکننده نفت شامل الجزایر، بحرین، ایران، عراق، کویت، لیبی، یمن، عمان، قطر، عربستان سعودی، امارات متحده عربی، قزاقستان، آذربایجان و ترکمنستان است.
- ۳- کشورهای صادرکننده و واردکننده نفت از منطقه خاورمیانه و آسیای مرکزی هستند.

۱-۴- تحولات قیمت مواد اولیه

کرونا اتفاق افتاد. اما قیمت‌های انرژی در اواسط سال ۲۰۲۲ اندکی کاهش یافت. همان‌طور که عرضه و تقاضای جهانی کالاهای قابل مبادله با گذشت زمان متعادل‌تر شدند، سرعت

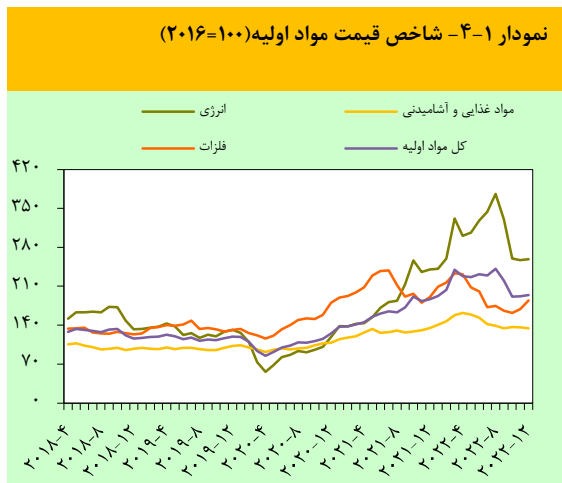
تورم جهانی در سال ۲۰۲۲، به بالاترین میزان خود یعنی ۸/۷ درصد رسید. این امر عمدتاً به دلیل کمبود عرضه ناشی از اختلالات زنجیره عرضه جهانی بود که با همه‌گیری

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

خود را تصویب کردند. بسته‌های حمایتی در انگلستان و آلمان شامل سقف پرداختی قیمت قبوض برق و گاز خانوار و مشاغل بود که هزینه بالاتر از این سقف بر عهده دولت قرار می‌گرفت.

به طور کلی، بسته‌های حمایت مالی کشورهای اتحادیه اروپا شامل اقداماتی مانند کاهش مالیات و کارمزدها، معافیت‌های مالیاتی موقت برای مصرف‌کنندگان، تعیین سقف قیمت‌ها، ارایه حمایت یکجا یا تخصیص کوپن به مصرف‌کنندگان نهایی و در برخی موارد قیمت‌های از پیش تعیین شده بودند.^(۱)

بدبینی‌ها در مورد چشم‌انداز رشد اقتصاد جهانی و تداوم رکود در بخش املاک و مستغلات کشور چین باعث شد که قیمت بسیاری از کالاها در نیمه دوم سال ۲۰۲۲ کاهش یابد. با این حال، هرچند قیمت بسیاری از کالاها به سطح قبل از دوران همه‌گیری کرونا بازگشت، اما به دلیل نااطمینانی از تعهد روسیه به توافقی که امکان صادرات دریایی اوکراین را فراهم می‌کرد و نیز شرایط آب و هوایی نامناسب در آرژانتین و آمریکا، قیمت گندم از اوایل سپتامبر به طور قابل توجهی افزایش یافت.

در سال ۲۰۲۲، تاکید مقامات دولت چین بر رشد اقتصادی این کشور موجب افزایش شدید قیمت سنگ آهن شد؛

تورم این کالاها کاهش یافت. اما تورم در خدمات مصرف‌کننده که ناشی از تقاضای قوی و رشد بالای دستمزدها بود، همچنان بسیار بالا بود، به طوری که با اهداف تورمی بانک‌های مرکزی دنیا ناسازگار بودند.

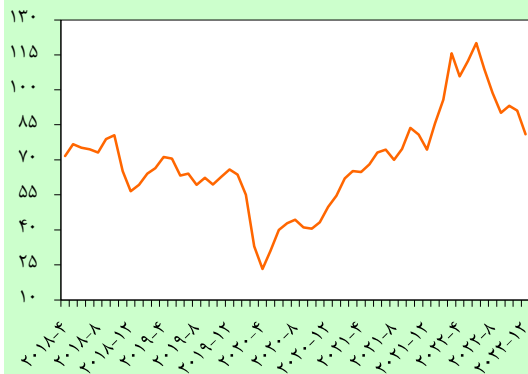
عملیات نظامی روسیه در اوکراین در ۲۴ فوریه ۲۰۲۲ تاثیر زیادی بر قیمت کالاهای کلیدی از جمله نفت، گاز، فولاد و غلات داشت. قاره اروپا به شدت به گاز و نفت خام اورال روسیه از طریق خط لوله دروژبا به پالایشگاه‌های سراسر منطقه متکی است. در سال ۲۰۲۲، متوسط قیمت نقدی نفت خام برنت به حدود ۱۰۰ دلار در هر بشکه رسید. همچنین، متوسط قیمت نقدی نفت خام وست تگزاس اینترمدیت در این سال به حدود ۹۵ دلار در هر بشکه رسید. کاهش قیمت‌های نفت در ماه‌های پایانی سال ۲۰۲۲ ناشی از کند شدن رشد اقتصاد جهانی و رفع تدریجی اختلالات عرضه ناشی از تحریم واردات نفت روسیه بود. از اواسط سال ۲۰۲۲، قیمت‌های جهانی گاز به دلیل هوای نسبتاً گرم زمستان اروپا و افت تقاضای گاز کاهش یافت. تقاضای کمتر انرژی به نوبه خود باعث کاهش فشار بر بازارهای زغال سنگ حرارتی و قیمت برق در اروپا شد. به‌رغم این تحولات، در سال ۲۰۲۲ قیمت‌های جهانی انرژی به لحاظ تاریخی همچنان بالا بود.

در سال ۲۰۲۲ به دلیل عملیات نظامی روسیه در اوکراین، محدودیت عرضه و افزایش تقاضا با هدف افزایش ذخایر احتیاطی، قیمت مواد غذایی افزایش یافت. با این حال، قیمت برخی از محصولات کشاورزی مانند گندم در ماه‌های پایانی این سال به دلیل افزایش برداشت در نیمکره جنوبی، افزایش عرضه و رقابت جدی در میان صادرکنندگان، کاهش یافت. در سال مورد گزارش، کشورهای اروپایی برای حمایت از مصرف‌کنندگان، بسته‌های حمایت مالی مختلفی ارایه کردند تا سهم فزاینده بهای انرژی (به ویژه قیمت برق) در سبد مصرفی را کاهش دهند. در ماه سپتامبر ۲۰۲۲، اتحادیه اروپا و دولت انگلستان بسته‌های حمایت مالی به ارزش ۳/۵ تا ۴/۵ درصد از تولید ناخالص داخلی

۱- Statement on Monetary Policy Report, Reserve Bank of Australia, February ۲۰۲۳, November ۲۰۲۲, the International Environment, ch. ۲

فصل ۱ خلاصه‌ای از وضع اقتصادی جهان

نمودار ۱-۵- قیمت نفت خام برنت (دلار)

به طوری که قیمت سنگ آهن طی ماه‌های پایانی سال معادل ۵۰ درصد افزایش یافت، زیرا بازارها به اظهارات مقامات دولت چین واکنش نشان دادند و این اظهارات را دلیلی بر افزایش آتی هزینه‌های ساخت و ساز تصور کردند. همچنین، قیمت فلزات اساسی با تغییر در محدودیت‌های بیماری کرونا و اولویت‌های سیاستی دولت چین مبنی بر رشد تولیدات صنعتی و بخش ساخت و ساز افزایش یافتند. بازگشایی اقتصاد چین، چشم‌انداز تقاضای زغال‌سنگ را بهبود بخشید. در سال ۲۰۲۲، مقامات دولت چین پس از توقف واردات زغال‌سنگ حرارتی از استرالیا در سال ۲۰۲۰ اجازه از سرگیری خرید زغال‌سنگ استرالیا را دادند. کشور چین، دومین مقصد بزرگ زغال‌سنگ حرارتی استرالیا و بزرگترین مصرف‌کننده زغال‌سنگ در جهان است.

در سال ۲۰۲۲، کشور چین به عنوان بزرگترین واردکننده گاز طبیعی مایع (LNG) در جهان، به دنبال اعمال قرنطینه‌های مکرر تحت سیاست «کووید-صفر» و استفاده بیشتر از گاز طبیعی تولید داخل یا گاز وارداتی از طریق خط لوله، تقاضای LNG را به شدت کاهش داد؛ در حالی که، واردات چین در بازار نقدی LNG از ۲ میلیون تن در سال ۲۰۱۷ به ۲۶ میلیون تن در سال ۲۰۲۱ (۱۳ برابر) افزایش یافته بود. این کشور در سال ۲۰۲۲، تنها ۳ میلیون تن LNG از بازار نقدی وارد کرد. در سال مورد بررسی، قیمت LNG در بازار نقدی آسیا حدود ۳۴ دلار به ازای هر میلیون واحد حرارتی بریتانیا (MMBTU) بود که ۲ برابر سال قبل از آن بود. قیمت‌های نقدی آسیا برای محصول مذکور در ماه اوت سال ۲۰۲۲ به بالاترین رقم تاریخی خود یعنی ۷۰/۵ دلار آمریکا به ازای هر میلیون واحد حرارتی بریتانیا رسید.^(۱)

۱- Turbulent ۲۰۲۲: LNG demand in Asia slides as buyers retreat from high prices, riviera, February, ۲۰۲۳